

Verlichtingslijn door met eenheidsconstructies in liberale en socialistische geest. "Eenheid door Democratie" was een liberale organisatie met een zekere frontstelling tegenover de confessioneel-politieke groeperingen. Colijn en de Antirevolutionairen onthielden zich van medewerking. De spits was gericht tegen de opkomende N.S.B. Tijdens de Bezetting nam het driemanschap Mr. Linthorst Homan, Mr. Einthoven en de Roomse Prof. De Quay het initiatief tot de oprichting van de "Nederlandse Unie", een liberaal-Roomse concentratie, die wat knipoogde naar de Bezetter. Secretaris was Mr. H.J.Reinink, die zich later aansloot bij de P.v.d.A. en thans de functie van Directeur-Generaal van O.K.W. bekleedt. In de illegaliteit was de eenheidsmystiek in linkse lijn sterk werkzaam. Na de Bevrijding treedt "De Nederlandse Volksbeweging" voor het voetlicht met Schermerhorn en Drees, een in wezen socialistische beweging met een nazi-inslag van Volkseenheid, Volk en Vaderland en revolutionair nationalisme. De Antirevolutionairen hielden zich ook hier afzijdig. Evenzeer als bij de andere organisaties was ook hier de spits gericht tegen de Christelijke-confessionele Partijpolitiek! Ook de eenheidsbeweging voor Kerkeenheden en Overkoepelende Volkskerk in de Hervormde Kerk stond onder invloed van het Ontvormende Barthianisme in dit teken. De Antithese in vol ornaat! Deze eenheidsbewegingen der Verlichtingslijn leiden tot ons eerste kernpunt: de politiek.

(wordt vervolgd)

Drs H.Y.D.Lammers

ORGANISATORISCH DEEL

Vergadering van de Economische Sectie der Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte op 6 en 7 april 1956, te 's Gravenhage.

Onderwerp: De verhouding wijsbegeerte en economie.

Spreekers: Prof. Dooyeweerd, Prof. v.d.Kooy, Prof. Mekkes, Prof. de Roos.

Referaten: Wijsbegeerte en economie (Prof. Dr H.Dooyeweerd)
Economie en wijsbegeerte (Prof. Dr F. de Roos)

WIJSBEGEERTE EN ECONOMIE

- De wijsbegeerte is voor alle vakwetenschappen van gelijke betekenis. T.o.v. de economische wetenschap is de taak der wijsbegeerte: 1) inzicht geven in de aard van de economische verschijnselen en 2) het bepalen van de plaats van het economisch gezichtspunt tussen de andere aspecten van de tijdelijke werkelijkheid.

In de structuur van het economisch aspect drukt zich in eigen modus de samenhang met alle andere aspecten uit. Daardoor kan het schijnen alsof in verschillende vakwetenschappen dezelfde grondbegrippen worden gebruikt. Deze ANALOGISCHE begrippen in de economie behoeven daarom economische precisering. Tot dusver is dit zeer onvoldoende gebeurd, waardoor wezensvreemde elementen in de economie zijn binnen gedrongen, met name t.a.v. het causaliteitsvraagstuk en de formulering van de economische wetten. Zo is de zgn. Eerste wet van Gossen geen economische, maar een puur psychologische wet. Ook het behoeftebegrip moet nog steeds economisch gepreciseerd worden, zonder meer kan het nu evengoed in aesthetische of godsdienstige zin opgevat worden. Zo komt o.a. het probleem van de alternatieve keuze, waarin veelal het essentiële element van het economische gezocht wordt, op losse schroeven te staan.

In de economie gaat het om behoeften die in een economische behoeftenschaal kunnen fungeren naar het spaarprincipe. Deze behoeften zijn in concreto steeds door de structuren der individualiteiten bepaald. De spaarzaamheid is een economisch, geen ethisch verschijnsel.

Voor het opsporen van de zinkern van het economisch aspect is een methode van confrontatie nodig. De analogieën (retroicipaties of anticipaties) van het aspect moeten opgespoord worden, teneinde het kenmerkende van het economische te kunnen vaststellen. De intuïtie is bij het vatten van de zinkern onmisbaar, maar heeft wel verificatie.

Bij de theoretische bezinning doen zich voortdurend grensproblemen voor, waarbij dikwijls het bestaan der grenzen zelf op de achtergrond geraakt. Bij het onderzoek naar de economische "kategorieën" konden b.v. R. von Strigl ¹⁾ en Stammer, hoewel beide neo-kantiaan, tot tegengestelde conclusies komen t.a.v. het al of niet bestaan van het economische als "kategorie". In zulke grensproblemen beweert de W.d. W. een eigen standpunt te hebben. Von Strigl noemde de "Organisation der Wirtschaft" een meta-economisch datum. Er bestaat echter geen enkel samenlevingsverband zonder een economisch aspect. Wel valt het onderzoek naar de individualiteitsstructuren der samenlevingsverbanden buiten het terrein van de economische vakwetenschap. Van zuiver modaal standpunt bezien behoort in een definitie van economie geen enkele betrekking tot een samenlevingsverband te worden opgenomen. Zelfs het ruilverkeer is een individualiteitsstructuur en niet in iedere samenleving gegeven.

ECONOMIE EN WIJSBEGEERTE

- Volgens de gangbare opvatting van de vakeconomen komen vragen van wijsbegeerte en levensbeschouwing ter sprake bij de leer van de economische orde en bij de economische politiek, maar niet bij de eigenlijke theoretische economie. Toch zijn ook daar deze vragen ter dege aan de orde.

In de theoretische economie wordt steeds gewerkt met de methode van de comparatieve statica. Daarbij spelen causale verbanden zich altijd af binnen het kader van functionele verbanden. Deze functionele verbanden kunnen worden uitgedrukt met behulp van curven. Het volledige functionele verband zoekt men dan weer te geven in het snijpunt van twee curven (de vraag-en aanbodcurve b.v.). Dit snijpunt geeft echter steeds een evenwichtstoestand weer. Om nu een verandering te kunnen verklaren moeten op deze wijze steeds twee evenwichtstoestanden met elkaar vergeleken worden.

Deze werkwijze wordt algemeen gevolgd, ook b.v. in de macro-economische theorie van de inkomensvorming (Keynes) en in de conjunctuurtheorie. Daarin confronteert men een (gedachte) evenwichtige ontwikkeling met een feitelijke.

Bij deze methode is bij de verklaring steeds een uitgangskonstellatie nodig, een "base of reference". Deze base of reference is echter tegelijk beslissend voor de verklaring. De uitgangstoestand nu is steeds geconstrueerd volgens de gedachten der Physiocraten en van Adam Smith. Spr. meent nu de volgende vragen te moeten stellen: 1) Is dit betoog houdbaar, met name in deze zin dat het vergelijkingsmateriaal mede over de verklaring beslist. 2) Zo ja, hoe kan men komen tot een goede base of reference om te beginnen dus met een goede beschouwing van de economische wetskring? Bij een goede base of reference kan tevens meer verband worden gelegd met de economische politiek.

¹⁾ Die ökonomischen Kategorien und die Organisation der Wirtschaft.

DISCUSSIE (Prof. T.P.v.d.Kooy).

- Spr. zal zich beperken tot het maken van enkele opmerkingen n.a.v. de gehouden betogen en het stellen van een enkele vraag aan de inleiders.

Opzet en toespitsing van de betogen zijn hoopgevend voor de verdere aanvatting van de vragen die zich bij dit onderwerp voordoen. Niet alleen de theoretische economie wordt getracht waarde vrij te houden, dit streven is ook zeer sterk t.a.v. de leer van de economische politiek.

Tegen de omschrijving van het economische als de spaarzame wijze van beheer van schaarse goederen zijn de volgende bezwaren aan te voeren: de fundamentele schaarste komt in deze omschrijving niet voldoende tot uiting; zij wijst slechts naar een kant: afweer van het overvloedige. Het gaat toch ook om het weren van een te weinig; tenslotte riekt de omschrijving ook te veel naar het stoffelijkheids criterium. Tegen de doelmatigheid als zinkern wordt aangevoerd dat deze term te algemeen is, en ook dat hij onherleidbaar is. Voorts: term is tautologie. Doelmatigheid in oorspr. zin is aanwezig als doeleinden en (normatief bepaalde) rangorde overeenstemmen.

We hebben speciaal rekening te houden met behoeften die beantwoorden aan de normatieve structuur. Mag men alleen maar spreken van "koopkrachtige" behoeften.

Tot dusverre heeft de W.d.W. zich hoofdzakelijk bepaald tot modale analyse en structuuranalyse. Een anthropologie is tot dusverre nog niet gegeven. Voor de economie als wetenschap van menselijk handelen is decreatuurlijkheid van de mens (menselijke waardigheid) van belang en daarom is steun van de anthropologie onmisbaar.

Prof. Dooyeweerd: Juist door de uitschakeling van het spaarzaamheidsmoment is het/theor. economie bijna gelukt het normatieve element te elimineren. Spaarzaamheid is niet an-sich een deugd, het is geen ethische figuur maar een originair economisch moment.

Het begrip stoffelijk goed is onhoudbaar. De economie heeft niets met stoffelijkheid te maken. Het woord doelmatigheid wijst op een relatie, en een relatie vraagt onmiddellijk om een kwalificatie. Hoofdbezwaar is, dat men er gevaar mee loopt de eigenaard der dingen te doorbreken, zowel de grenzen der aspecten als der indiv. structuren. Men komt er toe het wezen te gaan zoeken in het doel. (Prof. v.d. Kooy: Het gaat niet om het uitgaan van een doelmatige wereldorde, maar om doelmatigheid als economische norm.)

Een anthropologie moet er komen, maar is niet nodig voor de "reine" economische theorie.

VOORTZETTING DISCUSSIE op 7 april (Prof. Dr J.P.A.Mekkes en Prof. de Roos)

- Prof. Mekkes: In het gebruiken van term en methode der comparatieve statica is op het eerste gezicht een worsteling te zien tussen enerzijds het nodig hebben van boven-subjectieve maatstaven en anderzijds het niet durven voorschrijven van de wet aan het gebeuren. Inderdaad kan het vergelijkingsmateriaal mede over de verklaring beslissen en een nader onderzoek naar de "base of reference" is daarom nodig.

Bij het opbouwen van een goede base of reference zal men niet binnen het gebied van de vakwetenschap kunnen blijven. Uitgegaan zal moeten worden van de totaliteit der werkelijkheid, doch die is niet in begrip te vatten. Deze totaliteit is n.l. de religieuze grondverhouding.

De vraag naar de b.o.r. is niet alleen in de economie, maar in heel het mensenleven aan de orde. De mens van vandaag immers voelt zich in de werkelijkheid geworpen, zoekt de weg in die werkelijkheid en daarmee naar normen. Het thans heersende historisme meent de nor-

men echter nog aan het subject te kunnen ontleenen.

Goed vergelijkingsmateriaal kan alleen gevonden worden, als men bij het zoeken de wet voorop laat staan. Zo alleen kan een goed inzicht gevormd worden. Ook de samenlevingsverbanden zijn van belang voor de b.o.r. In het verleden echter is met name de betekenis van de maatschapsverhoudingen dermate overschat, dat daaraan zelfs de normen voor de economie ontleent werden

L. van Die.

R E G I S T E R

bij de Jaargangen 1953 tot en met 1956 van de CORRESPONDENTIE-
BLADEN der VERENIGING VOOR CALVINISTISCHE WIJSBEGEERTE

In deze jaren konden de Correspondentie-Bladen regelmatig tweemaal per jaar verschijnen. In het hier volgende Register is bij elk artikel de Jaargang aangegeven met Romeinse cijfers (XVII t/m XX); daarachter volgt het nummer (1 of 2) uit de betreffende Jaargang, en tenslotte de pagina in het aangegeven nummer.

Voorb. XVIII-2, 16 betekent: 18e Jaargang, Nr 2, pag. 16.

(rec.) = recensie; (aank.) = aankondiging.

Uit en voor de Practijk.

Dr H.Berkhof, Crisis der Midden-orthodoxie (rec.)	Ds E.G.v.Teylingen	XVII-1, 1
Cultuur en School	H. de Jongste	XVIII-2, 2
Schrift en Exegese	Prof. Dr K.J.Popma	XIX-2, 1
Perspectieven van het voor-theoretisch christelijk denken	J.W.Heemskerk	XX-1, 7
De bevolking van de School m.d. Bijbel	H. de Jongste	XX-1, 10
Geeft Gode sterkte	Prof. Dr K.J.Popma	XX-2, 1

Bijbelstudie.

Er zal geen tijd meer zijn	Prof. Dr K.J.Popma	XVIII-1, 1
Zelfbeoordeling en zelfveroordeling	Prof. Dr K.J.Popma	XVIII-2, 1
Verstaanbaarheid en draagwijdte der H. Schrift	Prof. Dr K.J.Popma	XIX-1, 1
De wetten van het Koninkrijk Gods	Prof. Dr K.J.Popma	XIX-2, 4
Melchizedek, Koning van Salem	Prof. Dr K.J.Popma	XX-1, 2
Maag en spijs	Prof. Dr K.J.Popma	XX-1, 5

S y s t e m a t i e k

A. Algemeen

De Wetenschap (Commentaar op een rec.)	Prof. Dr Ir H.van Riessen	XVII-1, 4
Mythe of Sage	Dr F.H. von Meyenfeldt	XVII-2, 1
Inleiding tot Paulus	Prof. Dr K.J.Popma	XVII-2, 4
Over Algemeen Vorming en Onderwijs	H. de Jongste	XVIII-1, 3
Scientialistische verschijnselen in de gangbare geneeskunde	Dr G.Bakker	XVIII-1, 5
Souvereiniteit in eigen kring I	Prof. Dr Ir H. van Riessen	XVIII-1, 14
Souvereiniteit in eigen kring II	Prof. Dr Ir H. van Riessen	XVIII-2, 6
Tijd en Geschiedenis	Prof. Dr K.J.Popma	XVIII-2, 12
Philosophische Waarheit und Christliche Waarheit	Prof. Dr Alex. Varga von Kibéd	XIX-1, 3
Neurose en Religie	Drs W.K. van Dijk	XIX-2, 10